

KAIKEN SEN HINTA

Eija Jansson

Kaiken sen hinta

Omistettu Waseniuksen suvun robkeille miehille ja naisille.

Eija Jansson

Kaiken sen hinta

© Eija Jansson 2025

ISBN: 978-952-80-5397-2

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri Saksa

Alkusanat

Tämä tarina sai alkunsa, kun sukututkimusta harrastavana löysin tietoja vihtiläisten isoisovanhempieni kahdesta pojasta, jotka osallistuivat kansalaissotaan vuonna 1918. Tallensin kuulustelupöytäkirjoja ja materiaalia, jota olin löytänyt. Tarkoitukseni ei ollut kirjoittaa asiasta mitään, koska monet kirjailijat ja tutkijat ovat laatineet aiheesta kattavia teoksia.

Ajatuksiini pesiytyi kuitenkin poikien äiti, Aurora. Mietin usein, miten hän on mahtanut kaiken keskellä jaksaa. Vähitellen kirjoittelin asioita kronologiseen järjestykseen ja mielikuvitukseni alkoi piirtää Auroran kuvaa. Aurora ja Kalle ovat molemmat kuolleet jo paljon ennen syntymääni, joten se, millaiseksi heidät olen kuvitellut, on mielikuvitukseni tuote. Olen toki miettinyt isäni suvun luonteenpiirteitä, mutta koska tämän tarinan pääosaa esittää isoisoäitini, en sen syvemmin pohdiskellut ulkonäköasioita, vaan koetin kuvitella lähinnä Auroraa ja hänen suhtautumistaan vaikeaan tilanteeseen.

Kalle työskenteli tuolloin Haimoon Vaneritehdas Oy:n palveluksessa, kuten ilmeisesti myös pojat, ja he asuivat tehtaan työväelleen rakennuttamassa talossa. Auroran työpaikasta tuohon aikaan

ei ole tarkkaa tietoa, mutta koska hän on aiempien merkintöjen mukaan työskennellyt piikana, olen asettanut hänet nytkin samaiseen työhön. Aurorasta on minulla vain yksi kuva, jossa seisoo vakava, noin viisikymmenvuotias nainen. Tuon ja muutamia muita kuvia olen saanut Antti Rinteeltä, joka on sukua kirjassa mainitulle Juho Rinteelle.

Henkilöt, jotka kirjassa mainitaan, ovat lähes kaikki aikanaan eläneitä vihtiläisiä tai jokaisen tuntemia maamme historiaan liittyviä henkilöitä. Tietoja, joita kertomuksessa sivutaan, olen kerännyt mm. vanhoista sanomalehdistä, joissa on kirjoitettu Vihdin tapahtumista, Ylen historian tietopankeista, Wikipediasta ja lukenut pari teosta, jotka sijoittuivat kyseiseen aikakauteen tai käsittelevät josain määrin myös Vihdin tapahtumia. Yrjöä ja Artturia koskevat tiedoja olen löytänyt rippikirjoista sekä valtiorikosoikeuden ja valtiorikosylioikeuden akteista.

Tämä kirja ei ole tietoteos vaan lyhyt kertomus äidistä yhden maamme historian kauheimpana aikana.

1.

Aamu oli kolea ja harmaa, ja oli epävarmaa nousisiko aurinko tänäänkään. Korret pistivät maasta ruskeina ja vain jossain suojaisemmissa paikoissa pilkisti vähän vihreää. Tähän aikaan olisi syksyllä kylvettyjen ruispeltojen pitänyt jo vihertää, mutta talvivauriot olivat tuhonneet suuren osan kylvöistä. Varhaisesta hetkestä huolimatta joillakin pelloilla saattoi nähdä kumaran miehen väsyneen hevosensa kanssa suorittamassa taksvärkkiään. Aurora epäili, että talvesta tulisi tiukka, jos leipävilja jäisi vähiin. Hän toivoi, että tulisi vihdoin sade, lämmin keväinen sade, joka sytyttäisi maan, nostaisi esiin uinuvat kukkaset, puhkaisisi multaan pinnan, josta vilja pääsisi puskemaan läpi, että aurinko paistaisi ja kumpuilevat vainiot aaltoilisivat kesätulessa. Mutta maisema oli kuollutta ja ruskeaa, vain uskaliaat puut tunkivat pientä hiirenkorvaa ja jossain seinustalla voikukat kohottivat varovasti keltaista kukintoaan kohti valjua valoa.

Kun Aurora avasi huoneen oven, juoksi pikkuinen Aune vastaan silmissään kyyneleitä.

– Miksi et ole naapurissa? Aurora ihmetteli. – Eikös me sovittu, että menet sinne, kun minulla nyt nämä päivät venyvät toistaiseksi

pitkiksi. Eikö se Helmikään ole vielä tullut?

– E-ei ole tullut, tytön nenä valui, ja hän pyyhkäisi sen hihaansa.

– Ei noin Aune! Aurora pudisti väsyneenä päätään. – Aina on hihansuut räätä kovat, hyi olkoon. Olenhan antanut liinan, johon pyyhkiä jos vuotaa.

Tyttö mutisi jotain ja hieroi silmiään.

– Menehän siitä leikkeihisi, Aurora komensi, mutta kumartui sitten sipaisemaan karhealla kädellään lapsen päätä. Kun tuonkin jaksaisi aikuiseksi saattaa, hän huokasi itsekseen.

Aurora tarkkaili perunoiden kiehumista, lisäsi hellaan pari klapia ja mietti tulevia aikoja. Ihmiset vaikuttivat levottomilta, jonkinlainen vaara tuntui leijuvan ilmassa, tai pikemminkin se oli ilmiselvä uhka, joka ei vielä ollut nähtävillä ja koettavissa. Se vain värjyi varjoissa ja odotti.

Kun astui ulos hyytävään kevätsäähän, ei mitään kovin ihmeellistä ollut nähtävissä. Kylvötoissa ahertavia torppareita ja mäkitupalaisia näkyi pelloilla, tosin harventuneena joukkona. Siihen oli syynä kylmä ja myöhäinen kevät eikä omille tai kartanoiden pelloille ollut päästy aiemmin. Muutamat vitkuttelivat taksvärkkiin lähtöä, vaikka isännät komensivat uhkaillen ja hampaitaan kiristellen, että työ on saatava tehdyksi, olkoon vaikka pakkassää. Työajoista oli alettu napista entistä enemmän, ja maatyöläiset halusivat kahdeksan tunnin työpäivät, myös torpparit kannattivat asiaa. Heidänhän piti tehdä usein omat toukutyönsä öiseen aikaan, jotta isäntien isot pellot saatiin keväällä kynnettyä ja kylvettyä ja sato korjattua syk-

syllä.

Jokunen viisas isäntä oli jo aikaa sitten ehtinyt sopia työajoista ja taksvärkeistä ymmärtäen työn raskauden ja tarpeet myös torppareiden omien viljelmien hoitoon. Kun torppari teki kaksitoistatuntista työpäivää taksvärkissä isännälle, hän jatkoi työpäiväänsä omilla pelloillaan yömyöhään. Siinä särkyi uupumiseen usein niin torppari kuin torpparin kallein aarre – hevonen. Joukko suureen ääneen huutelevia isäntiä ei tyytynyt ehdotukseen lyhyemmistä työajoista, mutta heille olisi sopinut talvella lyhyemmät työajat, kesällä olisi pitänyt jatkaa samaan entiseen tahtiin. Siitä syntyi kitkaa ja epäso-pua ja työn tekemättömyydellä pyrittiin osoittamaan, kuinka tärkeä torppari- ja työväestön osuus oli maanviljelysvaltaisessa yhteiskunnassa.

Pikku Aune leikki räsynukellaan sängyllä istuen. Nukke teki piruet-teja ja loikkia lapsen tahdon mukaan. Välillä hän kurtisti otsaansa kuin pohtisi jotain hyvinkin tärkeää asiaa. Aurora hymähti itsekseen. Hän sipaisi muutamit karanneet suortuvat huivinsa alle ja istahti pienelle jakkaralle. Jalkoja särki koko päivän jalkojen päällä oleminen ja muutaman kilometrin pituinen kävelymatka maatilalle, jossa työskenteli. Hän lohduttautui sillä, että emäntä oli hänet pes-tatessaan luvannut maksaa kunnan palkan, koska Aurora tunnet-tiin ahkerana ja tunnollisena työntekijänä. Yksi piiosta oli lähtenyt Tampereelle tehtaaseen siitä sen kummemmin etukäteen ilmoitta-matta ja rikkonut piianpestin sopimuksen. Toinen oli onnistunut kompastumaan niin pahasti, että ei voinut astua jalkansa päälle.

Niinpä Auroraa, joka ennenkin oli käynyt tilalla auttelemassa, oli käyty pyytämässä kiireesti apuun.

Ovi lennähti äkisti auki, kun sekä Helmi että Yrjö astuivat sisään yhtä aikaa. Käytävästä heidän selkensä takaa kuului heleitä lasten ääniä ja naurua, kun Rinteen lapset juoksivat kotiinsa, samanlaiseen hellahuoneeseen kuin missä Aurora ja Kalle neljän lapsensa kanssa asustivat.

Rinteen kuudesta lapsesta vanhin tytär Helmi menisi kohta rip-pikouluun, kun taas Auroran pojista Artturi oli jo aikuinen mies, kahdenkymmenen, ja Yrjökin seitsemäntoista täyttänyt. Heidän Helminsä oli samaa ikäluokkaa naapurin Helmin kanssa, ja pieni Aune oli viiden vanha iltatähti. Kolmas pojista, Oskari, oli jo lähtenyt kotoa, hankkinut Pieksämäeltä saakka vaimonkin, ja Aurorasta oli tullut isoäiti pienelle Helenalle.

Helmi ja Yrjö muistuttivat kovasti toisiaan. Heillä molemmilla oli pyöreät, herkästi hymyyn syttyvät kasvot ja kuoppa leuassa, ja Aurora mietti mistä kummasta he sen olivat perineet, kun ei hänellä tai Kallella sellaista ollut eikä muistanut kummankaan suvusta olevan ketään, jolla olisi samanlainen pieni ja hellyttävä painauma leuassa. Artturi oli tumma kuten isänsä sekä Oskari olivat, ja toiset lapset olivat perineet Auroran maantienvärisen tukan, mutta iloisen luontonsa isältään.

– Mitä minä olen sanonut jalkojen pyyhkimisestä kurakeleillä! Ida Rinne kiljaisi lasten syöksyessä sisään. – Havuja on porraspeli laitettu täyteen, mutta tuntuu unohtuvan joka kerta, että niihin pyyhitään jalat.

On vuosi 1917 ja kylmän kevään vuoksi elintarvikepula alkaa vaivata, Myös lakot ja levottomuudet lisääntyvät ja poliittinen ilmapiiri kiristyy uhkaavasti.

Aurora perheineen asuu Vihdin Haimoon Veritehtaan omistaman talon eräässä pienistä hellahuoneista. Hänen miehensä Kalle ja perheen kaksi poikaa työskentelevät tehtaalla. Aurora seuraa huolestuneena työväen kapinointia ja pelkää väkivallan leviävän. Pojat ajatuvat liikkeeseen: ensin työväenyhdistykseen ja myöhemmin punakaartiin.

Äidin sydäntä kalvaa jatkuva pelko siitä, että pojat menettäisivät henkensä taisteluissa. Vaikka he selviävät sodasta hengissä, he joutuvat maksamaan osallistumisestaan kovan hinnan.

Kirja kuvaa äidin pelkoa, huolta ja voimattomuutta sisällissodan aikaan.

Etukannen kuva Antti Rinteen albumista.

Kuvassa Irja Metsävaara, Karl Flohr ja Aurora Wasenius

KL84.2

ISBN:9729528053972

9 789528 053972